

ברטיסייה שנייה: שמיטה חברתית

שמיטה – כך מכונה במקרא השנה השביעית במחזור של שבע שנים. המקרא קובע כי פעם בשבע שנים כל מי שבבעלותו קרקע צריך "לשמוט" אותה, כלומר לעזוב אותה ולא לעבד את האדמה, ולאפשר לכל אדם להיכנס באופן חופשי לקרקע ולאכול מהיבול.

מהו הרעיון שעומד ביסוד השמיטה? בדברים שלפניכם תוכלו לראות את הסברו של ר' שמשון רפאל הירש.*

● קראו את שני הקטעים שלפניכם:

בקיום מצוות השמיטה מודיעה אומה שלמה לפני העולם כולו כי ארצה שייכת לאלוהים והוא אדונה היחיד. והיחיד האמתי. בשנה השביעית היא מושכת את ידה [=מפסיקה] מלהשתמש בזכות בעלותה על האדמה,

וברגש של כניעה היא מחזירה את אדמתה לאדון הארץ (אלוהים). בעשותה כן, היא מכריזה על עצמה כעל 'גרים ותושבים' [=מהגרים, אנשים שאינם בני המקום] על אדמתה שלה, ומיד ירכיבו גאים ראשם. גסי הרוח שהיו יושבים בטח (=בביטחון וגאווה) על אחוזותיהם והיו נוהגים במחוסרי רכוש באטימות לב ובהרמת ידיים (באלימות), עתה ינהגו דרך חסד ואהבה בגרים ובעניים...

(מעובד על פי ר' שמשון רפאל הירש, פירוש לשמות כג, יא)

יכולים להתפתח בעם כעין שני מעמדות: מעמד עשירים בעלי אחוזות רבות, ומעמד עניים בלי כל חלק באדמת אבותיהם. ודבר זה יכול להביא גם לידי התפתחותם של רגשות אדנות ועריצות אצל הראשונים, ורגשות התרפסות ושפלות הרוח אצל האחרונים; וכדי לשמור על השוויון הפסיכולוגי של העם העברי, באה השמיטה. בשנת השמיטה פעם לשבע שנים, אין בעלות על האדמה... בכל השנה הזאת - הפקר היא האדמה לכולם, וירגיש העשיר כי עשירותו אינה בת קיימא, וירגיש העני כי עניותו אינה מתמדת.

(הרב יצחק ניסנבויים, קנייני קדם ב, בהר, עמ' 60)

צניעותו של המקום ששימש בית לנשיא המדינה עד 1972 מעוררת השתאות. מאז 1924 התגוררו יצחק ורחל ינאית בן-צבי בצריף ברחוב אבן גבירול שבשכונת רחביה. הצריף שימש גם מרכז לפעילות היישוב היהודי בירושלים. ב-1950 פורק הצריף ועל מקומו נבנה בית דירות, שבקומת הקרקע שלו השתכנו רחל ינאית ויצחק בן-צבי. ב-1952 נבחר בן-צבי לנשיא המדינה, אך התעקש להמשיך ולהתגורר במעונו הצנוע.

*הרש"ר הירש (1808 - 1888) – ר' שמשון רפאל הירש, מהמנהיגים הבולטים של יהדות גרמניה במאה ה-19.

● התייחסו בקבוצה לשאלות הבאות:

1. נסחו בלשונכם את טענתו של הרב שמשון רפאל הירש – מדוע בקטע שלפניכם יש צורך להניח לקרקע אחת לשבע שנים?

2. קראו את הקטע על הנשיא השני של מדינת ישראל – יצחק בן צבי. מדוע לדעתכם הוא סירב לעבור מהצריף שבו הוא גר?

3. חשבו על המצב היום – מה גורם לכך שאנשים נוהגים באטימות לב כלפי עניים?

4. לפי הרב יצחק נסנבויס, איזה מעמדות יכולים להתפתח? האם לדעתכן מצב זה קיים בישראל, היום?

5. ומה הפתרון לדעתו של הרב נסנבויס?

6. כיום רובנו לא חקלאים, כיצד נוכל להביא לידי ביטוי את רעיון השמיטה לפי הרש"ר הירש?

7. בחרו נציג מן הקבוצה שיישא נאום קצר לפני הכיתה. הנאום יכלול את החלקים הבאים:
- א. הצגת הנימוק המובא למצוות השמיטה.
 - ב. תיאור היחס אל העניים בחברה כיום.
 - ג. הצעה לדרך שתביא לידי ביטוי את רעיון השמיטה לפי הרש"ר הירש במציאות של ימינו.